

הפה שאסר בספרות תנאים

משנה דמאי ו, יא

המוכר פירות בסוריא ואמר משל ארץ ישראל הן חייב לעשר
מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
משלי הן חייב לעשר
מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
ואם ידוע שיש לו שדה אחד בסוריא חייב לעשר:

משנה כתובות ב, ב - ה

משנה ב

ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו שהוא נאמן שהפה שאסר הוא הפה
שהתיר

ואם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן:

משנה ג

העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה **אבל** אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים
ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנים:

...

משנה ה

האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת
אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת
ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא:

משנה עדויות ג, ו

השבויה אוכלת בתרומה דברי רבי דוסא

וחכמים אומרים יש שבויה אוכלת ויש שבויה שאינה אוכלת

כיצד

האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני אוכלת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה אוכלת:

תוספתא דמאי (ליברמן) א, ד-ו

הלכה ד

כזיב עצמה פטורה מן דמיי

חזקת ארץ ישראל חייב עד שידוע שהוא פטור

חזקת חוצה לארץ פטור עד שידוע שהוא חייב

חזקת בעלי בתי ישראל שבסוריא אין מפרשין עליהן דמיי ואם בידוע שרוב הפירות שלהן הרי אילו חייבין

אמ' שלי הן חייב לעשר

מעושרין נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

הלכה ה

היה מוכר פירות בשנת מעשר שני ואמ' של מעשר שני הן נאמן.

הלכה ו

היה מוכר פירות בשנת מעשר עני ואמ' של מעשר שני הן אין נאמן
היה מוכר פירות בשנת מעשר שני ואמ' [מעשר עני ו]מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.¹

תוספתא מעשר שני (ליברמן) ה, יג

אמ' לו כובס טלית זו של אביך היית ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
אם יש עדים שהוא של אביו ואמ' לקחתיה ממנו אינו נאמן

תוספתא כתובות (ליברמן) ב, ב

האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה איני אשת איש נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר

תוספתא בבא מציעא (ליברמן) א, י

הודאת בעל דין כמאה עדים
אימתי בזמן שטענו והודה אבל אם הודה מפי עצמו יכול לחזור בו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר

תוספתא טהרות (צוקרמאנדל) ח, ה

הגבאין שנכנסו לתוך הבית אם אמרו נכנסנו אבל לא נגענו הרי אלו נאמנין שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
אם היו אחרים מעידין בהן שנכנסו אף על פי שאמרו לא נגענו אין נאמנין ובזמן שמשכו בידם אף על פי
שאחרים מעידין בהן שלא נכנסו ואמרו לא נגענו אין נאמנין

המקור לדין הפה שאסר

גמרא כתובות כ"ב.

א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר {דברים כ"ב:ט"ז} את בתי נתתי לאיש הזה
לאשה לאיש אסרה הזה התירה.
ל"ל קרא סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה
אלא כי איצטריך קרא לכדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה
שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה למה לי.
מיבעי ליה לכדתני ר' יונה דתני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה הזה ולא ליבם.

ת"ר האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת
והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא
אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה
תניא נמי הכי
אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת
ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת.
ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני
לימים עמדה וקידשה את עצמה
אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן
אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים
עמדתי וקדשתי את עצמי
וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמי' באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת.

¹ ראה תוספתא כפשוטה דמאי א:ו

הפה שאסר ומיגו

רש"י כתובות ט"ז.

הכא – גבי שדה אין שור שחוט לפניך שיעלה על לב בעליו לתבוע מי שחטו כלומר **אם שתק זה** לא היו לו עוררים הלכך אי לאו דדבר פשוט הוא שלקחה הימנו לא היה אומר לו של אביך היתה **הלכך אמרי' מגו** אבל גבי לא מצא לה בתולים שור שחוט לפניך בתולים שלא מצא לה הם הסיתוהו לבא לב"ד ואע"פ שיש לה להשיב טענה טובה מזו לא אמרינן מגו דדלמא לא אסקה אדעתה א"נ איערומי קא מערמא.

רש"י כתובות י"ח:

הרי אלו נאמנים – כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנת להו אהא הימניהו אהא.

ר"ש דמאי ו, יא

שהפה שאסר הוא הפה שהתיר - דנאמן לומר עישרתים **מגו דאי בעי אמר של חוצה לארץ הם** דבחוצה לארץ לא גזרו על הדמאי

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת כתובות פרק ב משנה ב

[ב] אמרו ומודה ר' יהושע, רוצה לומר מודה לרבן גמליאל ... אבל כאן מודה ר' יהושע לפי שהמיגו תלוי בחיוב ממון, כי **מיגו דיכול למימר שלי** היא וקאמר של אביך ולקחתיה ממנו נאמן.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת דמאי פרק ו משנה יא

והכלל הזה שנזכר כאן והוא אמרו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר הוא כלל נכון שתסמוך עליו בכל התורה, בכל האסורים החמורים והקלים, וכן בדיני ממונות, **שכל מי שחייב עצמו במשהו ואח"כ כלל בדבריו מה שמבטל אותו החיוב שחייב עצמו הרי הוא נאמן בכל דבריו, הואיל ואין עליו בירור**. ויבואו לך בזה דוגמאות הרבה בדינים שונים.

מאירי כתובות י"ח:

וכתבו גאוני ספרד² בפירוש משנה זו **שטעם הפה שאסר הוא הפה שהתיר עולה לענין אחד עם טעם מיגו** שהרי נאמנותם מצד שהיו יכולים לומר אין זו חתימת ידינו והבדל השמות הוא שטעם מיגו בא על ידי תביעת תובע וזה טוען טענה אחת לפטור את עצמו ואנו אומרים שנאמן באותה טענה מתוך שיכול לומר אחרת והפה שאסר בא שלא על ידי תביעת תובע אלא כמי ששואלין אותו ומשיב לחייב בדבריו ושומר לו רפואה למכתו ומגו אינו נאמן להוציא ממון אבל הפה שאסר וכו' נאמר אף להוציא ממון כגון אם היו חתומיו על השובר זה מוציא שטרו וזה מוציא שוברו ועדי השובר אמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו וכו' שפוסלין את השובר ומוציאין ממון על פיהם ומכל מקום איני מבין דבריהם בזו שבשמועה זו הוא שמוציאין ממון על ידי טעם זה מפני שהוא מאמר העדים ומיגו אינו אלא בבעל דבר הא אף טעם הפה שאסר היוצא מבעל דבר אין מוציאין ממון על פיו

וכן כתבו שלא נאמר להיות נאמנים באנוסים היינו אלא תוך כדי דבור אבל לאחר כדי דבור לא ושמה תאמר תוך כדי דבור מאי קמ"ל שמא היית סבור שלא תאמר לחזור תוך כדי דבור בכל מקום אלא כשעוקרים דבורם הראשון אבל זה שאינו עוקר לשון הראשון ואינו מכיין לסתור את דבריו אדרבה שסבור לעשות הכל דבור אחד ונמצא דבורו סותר סופו את ראשו הייתי סובר שלא יאה יכול לחזור בראשון ומכל מקום דוקא בממון שמכיון שהעידו נחקרה עדותם ודיינו שיעקרוהו תוך כדי דבור אבל אשה שאמרה אשת איש אני יכולה לומר אף לאחר

² ר"י מיגאש

זמן גרושה אני שטעם כיון שהגיד וכו' אינו נאמר בבעל דבר ולמדת במשנתנו שהוא הדין אם אמרו כתב ידינו הוא זה ותוך כדי דבור אמרו אינו כתב ידינו שנאמנין:

תוספות כתובות ט"ו:

ומודה רבי יהושע באומר שדה כו' דנאמן – מתוך פירוש הקונט' משמע דדוקא כשאין הלה תובעו ונאמן במגו דאי בעי שתיק אבל אם תובעו אינו נאמן ואינו נראה דהא קתני סיפא ואם יש עדים כו' משמע דדוקא אם יש עדים שהיתה של אביו אינו נאמן אבל אם אין עדים אע"ג דהלה תובעו נאמן מגו דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם מדלא נקט אם תובעו אינו נאמן ובגמרא נמי פריך וליתני שדה זו שלך היתה משמע דבהלה תובעו איירי ולכך משיב ודאי שלך היתה ולקחתיה ממך אבל אם לא תובעו אין שייך לומר שלך היתה כי מסתמא הוא יודע בעצמו דבר זה.

תוספות כתובות ט"ז.

התם שור שחוט לפניך – פירש בקונטרס שהוא טוען עד שלא אירסתוך נאנסת והכא אין שור שחוט לפניך דאין הלה תובעו ור"י מפרש דהכא נמי איירי בהלה תובעו כדפי' וה"פ התם שור שחוט לפניך דהרי אין לה בתולים ואינה יכולה לומר בתולה אני כמו בשור שחוט שאין יכול לומר חי הוא ולהכי בין אומרת משארסתני נאנסתי בין אומרת מוכת עץ אני תחתך לא מהימנא הכא אין שור שחוט לפניך ונאמן במגו דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם.

להרחבה - רמב"ן כתובות ט"ז.

ומפרקי' התם אין שור שחוט לפניך כלומר גבי מוכת עץ אין כאן מגו ברור לגבי האי (טעמא) טענה דקימי עליה, דהינו כתובה, לא מהימנא לומר מוכת עץ אני תחתך, אע"ג דמהימנא לגבי מילי אחריני כגון להכשירה לכהונה אם נתארמלה. וכיון דאין לפנינו, כלומר שעל כתובה זו אינה נאמנת בשום טענה דמצי למימר, לאו מיגו מיקרי. אבל הכי הרי שור שחוט לפניך דכי היכי דטעין השתא דהאי שדה של אבותיך היה, הכא נמי הוה מצי למימר לא היה של אבותיך אלא של אבותי. הילכך כי היכי דבהאי טענה הוה מהימן, השתא נמי מהימן. ופי' שור שחוט למשל בעלמא, שכיון שהוא לפניך שחוט, ע"כ אתה מאמין למי שאומר לך שהוא שחוט, הכי נמי אית ליה טענה דע"כ מהימן ליה בדין זה שלפנינו, מה שאין כן התם שאין לה טענה על הכתובה שלפנינו שתהא נאמנת עליה. כן נראה לי לפי שמועה זו.

...

ורש"י כתב התם גבי שדה אין שור שחוט לפניך, שיעלה על לב בעליו לתבוע מי שחטו, כלומר אם שתק זה, לא היו עוררין עליו, הילכך אם לאו דדבר פשוט הוא שלקחה ממנו לא היה אומר לו של אביך היתה, הילכך אמרינן בה מיגו. אבל גבי לא מצאה לה בתולים שור שחוט לפניך, בתולים שלא מצא בה הם הסיתוהו לבוא לב"ד. ואע"פ שיש לה להשיב טענה טובה מזו, לא אמרינן מגו, דדילמא לא אפקא אדעתא, אי נמי איערומי (איערמה) מיערמה.

משמע מדברי הרב דמתניתין בדלא טענו של אבותי היתה, אלא מסיח לפי תומו, וכן כתב לקמן גבי הא דאקשי' וליתני ר' יהושע שדה זו שלך היתה כו', כיון דטעמא משום שאין שור שחוט לפניך שלא יהא אדם תובעו מה לי הוא מה לי לאבוא. וכן גבי הא דאמרינן לקמן אליבא דמאן, אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי, כתב הרב ז"ל דאי רבנן אפילו הוא תובעו נמי, וזה מודה במקצת משיב אבידה הוא, כדתנן בשבועות, ומאי אשמעינן ר' יהושע באין שור שחוט, ואפילו שור שחוט נמי נאמן, אלו דברי הרב ז"ל. וטובא איכא למתמה עליה אם כן לא שבקת חיי לכל בריה דאי אתי חד ואמר מאי בעית בהאי ארעא דשל אבותי הוית, ואיהו אמר ליה אין אלא שלקחתיה מהם, לדברי רש"י מיצרכת ליה לאיתויי עידי חזקה, ואי לית ליה לא מהימן. והא ודאי פשיטא מילתא דלא צריך חזקה אלא היכא דאית ליה סהדי לאידך דשל אבותיו היה, אבל היכא דלית ליה לא, דהא אי בעי אמר לא היו דברים מעולם, וכדקתני סיפא אם יש עדים שהיא של אביו, והא ליכא עדים מהימן. וכן בדין מטלטלין. טלית זו שלי, אתה מכרתו לי, נאמן. ואין זה צריך לפנינו שאפילו תינוקות של בית רבן אומרים כן. וכולהו מגו דאמרו בכולהי תלמודא היכי איתנהו בשאחר טוענו ואפילו הכי מהימן, ודוק ותשכח.

וכי תימא משום דלא קימ' לן כר' יהושע, הא ודאי קימ' לן כוותיה, ור"ג לא קא פליג אמגו דידיה. וא"ת פליג כר' יהושע קימ' לן בהא, ומפני כך אני תמיה על דברי רש"י ואיני מבינם. אלא שיש לדחוק ולפרש פירוש לפרושו לאו למימר שאם הלה טוענו שאינו נאמן, דודאי כל היכא דאמרי מגו הכי הוא, אלא הכי קאמרינן במשנתנו אין שור שחוט, כלומר ליכא ריעותא גבי שיעלה על לב התובע לתבוע, הילכך אפילו תבע לית לן בה. אבל גבי אשה שלא מצא לה בתולים איכא רעותא גבה. שהרי אין לה בתולים. ולפיכך תובעה, וכיון דאיכא ריעותא גבה לא מהימן לה במגו. והא דכתב הרב לקמן דאי רבנן אפילו הוא תובעו נמי, הכי קאמר אפילו תובעו, דבעלמא איכא חיוב שבועה כגון לדידיה דלא מצי מעיז. ואמאי תלה ליה גבי אבוה במילתא, דאפילו לדידיה נמי ליכא חיוב. ולעולם שאין שור שחוט לפניך ליתנייה גבי אבוה במילתא דאפשר דתהוי בה שור שחוט לפניך כגון שאינו משיב אבידה. ועדין אין דעתי נוחה מזה.

הפה שאסר ואחר כך באו עדים; לאחר זמן; כנגד עדים

גמרא כתובות כ"ג.

ואם משנשאת באו עדים לא תצא כו'. רבי אושעיא מתני לה ארישא רבה בר אבין מתני לה אסיפא. מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא דבשבוייה הקילו ומאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא. לימא בדרב המנונא קמיפלגי דמאן דמתני לה ארישא אית ליה דרב המנונא ומאן דמתני לה אסיפא לית ליה דרב המנונא. לא דכולי עלמא אית להו דרב המנונא והכא בהא קמיפלגי דמר סבר כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ומר סבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה.

שיטה מקובצת כתובות כ"ג.

כתוב בהשלמה הא דתנן נשבית וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר וכו'. איכא לעיוני אי אמרה נשבית **ולאחר זמן** אמרה טהורה אני מי אמרינן הפה שאסר וכו' וגבי שדה נמי אי אמר של אביך היתה **ולאחר זמן** אמר לקחתיה ממנו מי אמרינן הפה שאסר וכו' או לא מיהו גבי עדים פשיטא לן שאם אמרו כתב ידינו הוא זה ולאחר כדי דבור אמרו אנוסין היינו שאינן נאמנין דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ובפרק שני דייני גזרות משמע דאמרינן בה הפה שאסר וכו' דגרסינן התם ההוא שעשאה סימן לאחר וכו' עד אי הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר חזרתיו ולקחתיו ממנו ונאמן ופרש"י ז"ל כיון שאין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שעשאו סימן לאחר וחזר ואמר לקחתיו ממך הפה שאסר וכו' ולפרש"י ז"ל אפילו לאפוקי מיניה ולפי' הרי"ף ז"ל הוא דקיימא ארעא בידיה מכל מקום **שמעינן דאמרינן בה הפה שאסר הוא הפה שהתיר אפילו לאחר זמן** ונראין הדברים ה"ה בנשבית ומאי דאמרינן גבי נשבית אם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא ואמרינן עלה לא שנשאת ממש אלא כיון שהתירה לינשא אף על פי שלא נשאת **איכא לעיוני אי אמרינן הכי גבי שדה כי אמר מעיקרא של אביך היתה ולקחתיה ממך והימנוהו משום הפה שאסר וכו' ואחר כך באו עדים של אבותיו אי אפקינן מיניה דמחזיק או לא ונראין הדברים דלא מפקינן ליה מיניה דכיון דהימנוהו הימנוהו ואף ע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר אמר ר' מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואחר כך נשאת אבל נשאת ואחר כך באו עדים לא תצא ע"כ.**

וכבוד רבינו במקומו מונח דאיכא למימר דלא דמי דממונא מאיסורא לא ילפינן ומה יעשה זה שלא היה יודע שהיו לו עדים מתחלה ואחר כך נודע לו והביאם יפסיד נחלת אבותיו בשביל כך ומהא דמסכת סנהדרין פרק זה בורר משמע דאמרינן דכל זמן שמביא ראייה סותר את הדין. וצ"ע. הרב המעילי ז"ל:

מלחמת ה' בבא בתרא יז, א

... ומאי דאמר לא גרסינן דאיהו מקריב טפי משום דלא אמרינן הכא מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן אי משום הא לא אריא דהכא הפה שאסר הוא הפה שהתיר ולא דמי למה לי לשקר דלעיל לפי' הזכירו הודאתו שהיא המחייבתו לשלם ...

האם משנה כתובות ב: ג בנוי על הפה שאסר?

גמרא כתובות י"ח:

תנו רבנן אין נאמנים לפוסלו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמנים בשלמא לרבנן כי טעמייהו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא לר' מאיר מ"ט

רש"י כתובות י"ח:

הרי אלו נאמנים – כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנת להו אהא הימניהו אהא.

תוספות כתובות י"ח:

אין נאמנים – הכא ליכא לאקשוויי דלהימנו במגו דאי בעו אמרי פרוע הוא דכיון דמקויים הוא הוי מגו במקום עדים כדפירשנו ועוד דחוזרים ומגידיים הם וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כדאמרי' בגמרא **ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו וברישא נאמנים משום דאי בעו שתקי.**

תוספות כתובות י"ח:

הרי אלו נאמנים – וא"ת ולמה נאמנים והא מגו במקום עדים הוא דאנן סהדי שלא היו אנוסים ולא פסולי עדות דהא לקמן אמרינן תרי ותרי נינהו וי"ל כיון דהצריכו חכמים קיום הכא לא חשיב כלל קיום מה שאומרים כתב ידינו הוא זה כיון דאינהו גופייהו אמרי תוך כדי דבור קטנים או אנוסים היינו אבל לקמן חשבינן להו כשני עדים כיון דכבר מקויים הוא שכתב ידן יוצא ממקום אחר.

תוספות בבא קמא עב, ב

ואור"י דלא שייך מיגו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא שייך מיגו דאין דעת שניהם שוה ומה שירצה לטעון זה לא יטעון זה ועוד נראה דקצת דמי האי מיגו למיגו במקום עדים שהרי יש עדים כנגד האי מיגו להכחישם ואף על פי שיש כמו כן עדים עם המיגו אין בכך כלום [ועוד] דלא עדיף מיגו מעדים שאם היו עדים מסייעים לאלו לא היה להם כח להכחיש את אלו דהא תרי כמאה וכ"ש מיגו והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף יח: ושם) שנים החתומים על השטר ואמרו קטנים או אנוסים היינו כו' אם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר הרי אלו נאמנים האי לאו מיגו הוא שאין השטר מתקיים אלא על פיהם והפה שאסר הוא הפה שהתיר כדאמרינן התם בההוא פירקא (דף כב.) מנין להפה שאסור הוא הפה שהתיר ופריך הא למ"ל קרא סברא הוא

רמב"ן כתובות י"ט:

ואיכא דקשיא ליה ונהימניהו הני מגו דאי בעי פסלי להנך דחתימי בגזלונותא. וניחא ליה כיון דהשתא תרי ותרי נינהו, בכי האי גוונא לא אמרינן מגו, דהוה ליה (דומים) דומיא דמגו במקום עדים. ואין צריך לכך, דעדים לא מהימני משום מגו, אי מתורת עדות לא מהימני בדין מגו לא מהימני להו שלא האמינים תורה בכך.

רמב"ם הלכות עדות ג'ו'-ז'

(ו) עדים החתומים על השטר הרי הם כמי שנחקרה עדותן בבית דין, ואינן יכולין לחזור בהן. במה דברים אמורים, בשאפשר לקיים את השטר שלא מפיהן, כגון שהיו שם עדים שזה כתב ידן, או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר:
אבל אם אי אפשר לקיימו אלא מפיהן, ואמרו, כתב ידינו הוא זה, אבל קטנים היינו, קרובים היינו, אנוסים היינו, מוטעין היינו, הרי אלו נאמנין, ויבטל השטר:

האם תוספתא בבא מציעא א'י עוסקת בנותן אמתלא?

תוספתא כפשוטה כתובות ב'

ובאמת בכל מקום שאמרו במשנה ובברייתא הפה שאסר הפה שהתיר, אין האמירה האחרונה סותרת את הראשונה, אבל להלן ב"מ פ"א ה"י: הודאת בעל דין כמאה עדים. אימתי, בזמן שטענו והודה, אבל אם הודה מפי עצמו יכול לחזור בו, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. וכתב הש"ך בחו"מ סי' פ"ט: והא דקתני בתוספתא יכול לחזור בו, נראה דהתוספתא לא מיירי מהשטאה, דהא לא הזכיר בתוספתא כלל משטה, ועוד דא"כ לא שייך לשון יכול לחזור בו, וגם לא שייך הפה שאסר הפה שהתיר, דהא בהשטאה לא אסר כלל, אלא נראה דה"פ יכול לחזור מהודאתו ולומר כשהודיתי חשבתי כך ועכשיו אני חושב כך, ונזכרתי וטעיתי וכו', עיי"ש. ברם שאר הראשונים פירשו את התוספתא גם בחזר ואמר משטה הייתי כך, כמפורש בדברי רב האי (עיי"ש בתוספתא ראשונים), ואף משטה הייתי כך הוא בכלל אמתלא, ואף על כך אפשר לומר הפה שאסר הוא הפה שהתיר, כמפורש כאן, ובנותנת אמתלא שמעולם לא היתה אשת איש, וכדברי הבבלי. ומטעם הפה שאסר הוא הפה שהתיר נאמנת באמתלא.

הסבר יסוד דין הפה שאסר

מחנה אפרים הלכות איסורי ביאה סימן א

... וכמ"ש הרא"ש בתשוב' על אותו שטר שהיה חתום בעדים קרובים וטען הלה אמת כי לקחתי קנין אבל היה בשביל מעות של צחוק דלא מהימנין ליה בהאי מגו דאי הוה בעי אמר לא הקניתי כלום כיון דאיכא עדים שהקנה ואף על גב דפסולים נינהו מ"מ ניחא ליה למימר טענה זו שאין העדים יכולים להכחישו ע"כ. הרי הכא דאע"ג דהאי שטרא חספא בעלמא הוא אלמלא דהוא קא מודה שנטל קנין ואפ"ה לא מהימן במאי דקאמר שהיה בעבור מעות של צחוק מכיון דהוו עדים על הקנין ואף על גב דפסולים נינהו:

...

ואיכא לעיינו ולמיקם בהאי מלתא שאמרו בכל מקום הפה שאסר הוא הפה שהתיר מאיזה טעם הוי, אי משום מגו מטו בה דחזקה לא משקר מגו דאי בעי הוה שתיק, או דלמא טעמא לאו משום מגו הוייא אלא משו' דכל מקום שאין לנו חזקה איסור אלא על פיו נאמן הוא להתיר מה שאסר:

ולכאורה נראה שזו מחלוקת ישנה בין המפר' נ"ב דאיכא מאן דפריש לה להאי מלתא דמיירי דוקא כשאומרת כן תוך כדי דבור ואיכא מאן דפריש לה ואפי' לאחר כ"ד, ונרא' דבהא פליגי דמאן דפריש לה בתוך כ"ד סובר דטעמא דנאמנותה הוא משו' מגו ולהכי לאחר כדי דבור לא מהימנא דמגו למפרע לא אמרינן, ומאן דפריש לה אפי' בלאחר כ"ד סובר דלא צריך למגו אלא כיון שאין לנו איסור אלא ע"פ נאמן הוא להתיר מה שאסר וכ"כ הרב בנ"מ נכ"ו ח"ג.

הן אמת דסוגיין דשמעתין כפום פשטא מטעם מגו רהטא דגבי מתני' דמודה ר"י באו' שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן דהפה שאסר הוא הפה שהתיר קאמר עלה בגמרא דהוי משום מגו וכך מטין דברי התוס' שם גבי ההיא דאמרי' מנין להפה שאסר וכו' יע"ש.

...

ואלוהי דברי הרא"ש היינו יכולים ליישב ולו' דכי אמרי' הפה שאסר וכו' משום מגו הוא דמהימנין ליה מגו דאי בעי הוה שתיק וכפשטא דשמעתא דפ' האשה, ומיהו אלים האי מגו דהפה שאסר וכו' משאר מגו

דעלמא דאף במקום דלא אמרי' מגו משום דניחא ליה לטעון הך טענה מלטעון הטענה שהיה יכול לטעון, הכא כיון שאי אתה יכול לתופסו אלא על פי הודאתו ואי בעי הו"מ לכפור מעיקרא עכשיו שהודה לו ואמר שלקחה ממנו נאמן דהפה שאסר וכו' ונמצא דאין כאן הודאה של כלום. אבל דברי הרא"ש עומדים לנגדו.

שיטה מקובצת כתובות טז, א

ולי דברי רש"י ז"ל משמע כפשטן דאית ליה לר' יהושע מגו דאי בעי שתיק דהיינו הוא הפה שאסר הוא הפה שהתיר והוא ניהו דאמרינן לקמן בפירקין מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי וגו' וסברא נמי היא כדלקמן אבל מגו בעלמא ע"י תביעה דלאו הפה שאסר הוא לית ליה לר' יהושע משום דדילמא לא אסקא אדעתיה אי נמי אערומי קא מערים כמו שכתב רש"י לקמן גבי התם הרי שור שחוט וכו' והא דקתני סיפא ואם יש עדים כו' מצאתי בקונטרסין דאיכא למימר דרבותא נקט אם יש עדים אף על פי שהוא טוען שמא שהרי אינו תובעו דהוי שמא אפילו הכי אינו נאמן אבל אם היה אומר אם תובעו אינו נאמן אין בו רבותא שהרי הוא טוען ברי.

פני יהושע כתובות יט, א

בתוספות בד"ה חזקה וכו' הכא משמע דלא אמרינן מיגו במקום חזקה ולרבנן אמרינן וצ"ע דבעיא היא בפ"ק דב"ב עכ"ל. ולכאורה אליבא דר"מ לא מוכח מידי דלמסקנא דשמעתין טעמא דר"מ משום דמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו והשתא לא צריכין לטעמא דמיגו במקום חזקה. אלא דעיקר קושייתם לרבנן דעל כרחך הא דנאמנין היינו משום מיגו אף על גב דהוי במקום חזקה ולא משמע להו דאיבעיא דפ"ק דב"ב אליבא דר"מ. ועוד דמדרבנן נשמע לר"מ דבהאי סברא לא אשכחן דפליגי אי אמרינן מיגו במקום חזקה, כן נראה לי בכוננת התוספות. אלא דאף לפי"ז לא שייך קושייתם לפי שיטת רש"י דריש פרקין דהפה שאסר הוא הפה שהתיר עדיף ממיגו דהא ר"י לית ליה מיגו היכא שהלה תובעו דמקרי שור שחוט לפניך ואפ"ה מודה דאמרינן הפה שאסר היכא שאין הלה תובעו. ולפי"ז מצינן למימר דנהי דלא אמרינן מיגו במקום חזקה אפ"ה קאמרי רבנן שפיר דהעדים נאמנין מטעם דהפה שאסר וכו' דלגבי העדים מיקרי אין שור שחוט לפניך והארכתי בזה בתשובה [סי' כ"ג]. אלא דהתוס' לשיטתייהו דריש פירקין משמע להו דאין לחלק אלא הפה שאסר נמי משום מיגו אתינן עלה, כן נראה לי...

אבן האזל מלוה ולוה יד, יד

דהנה מצינו דין מיגו ודין הפה שאסר, דדין הפה שאסר אינו משום דין מיגו שהוא דין בירור אלא דדין הוא דכיון דהוא האוסר ע"כ יכול להיות באותה שעה המתיר, כיון דכל עיקר הדבר אנו יודעין מפיו של זה וכמו דאמרינן להדיא בכתובות דף כ"ג מנין להפה שאסר, ומקשה הא למה לי קרא סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה,

גמרא בכורות ל"ו.

א"ר אילעא לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובא אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו נאמן. מאי קמ"ל שהפה שאסר הוא הפה שהתיר תנינא האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

מהו דתימא התם הוא דאי בעיא לא אמרה אבל הכא דלא סגי דלא אמרה דקדשים בחוץ לא אכיל. אימא לא הפה שאסר הוא קמ"ל דאי משום הכי הוה שדי ביה מומא דניכר ואכיל ליה. מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מההוא גברא דאוגר ליה חמרא לחבריה וא"ל לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא זיל באורחא דנרש דליכא מיא אזל באורחא דנהר פקוד ומית חמרא ואתא וא"ל באורחא דנהר פקוד אזלי ומיהו מיא לא הוו. ואמר רבא מה לו לשקר אי בעי אמר באורחא דנרש אזלי ואמר אביי מה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן. הכי השתא התם ודאי איכא מיא התם ודאישידי ביה מומא חששא הוא ובמקום חששא אמרינן מה לו לשקר יתיב רבינא וקאמר להאי שמעתא בלא גברא א"ל רבא זוטי לרבינא אן משמיה דר' אילעא מתנין לה.